

I-II магістри. Психологія творчості.

Котляревська О.І.

(14 тижнів)

Тема 1. Історичні напрямки психології мистецтва.

Передумови виникнення психологічного інтересу до мистецтва. Культурно-історичне значення артефактів. Психологічна функція мистецтва.

Закладання основ психології мистецтва в епоху Античності. Синкретизм у системі людських світовідносин. Функція “психологічного здоров’я” людини у світобудові. Зародження катартичної теорії мистецтва. Філософсько-естетичні пошуки представників Стародавньої Греції. Функції мистецтва цього часу та за часи Римської Імперії.

Відношення до мистецтва у I – X ст. нашої ери: Західна Європа, слов’янські землі, Близький, Середній та Дальній Схід.

Особливості становлення до мистецтва у Середньовіччі. Морально-етична спрямованість сугестивної функції мистецтва. Специфіка методів психологічного впливу. Усвідомлення законів взаємодії форми та змісту у філософсько-естетичних та теоретичних трактатах.

Еволюційний розвиток психологічних функцій мистецтва в епоху Відродження. Естетичні пошуки бароко, готики, рококо, класицизму.

Сублімаційна спрямованість мистецтва в епоху Романтизму. Функціональне розгалуження мистецтва в кінці XIX – на початку XX ст. Культурно-історичні передумови переоцінки художньо-естетичних, філософських та особистісно-психологічних цінностей.

Зародження наукової психології мистецтва та шляхи її розвитку. Напрямки, аспекти, актуальні проблеми сучасної психології мистецтва.

Концепції дослідження процесів творчості, сприйняття та інтерпретування творів мистецтва. Сучасні напрямки музичної психології.

Рекомендована література:

Выготский Л. Психология искусства. – М., 1987.

Карпенко Н.А. Психологія творчості навчальний посібник/ Н.А.Карпенко.- Львів, 2016.-156с.

Леонтьев Д. Введение в психологию искусства. – М., 1958.

Яланська С.П. Психологія творчості: навчальний посібник/С.П. Яланська.- Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014.- 180с.

Тема 2. Проблеми визначення форми та змісту твору мистецтва.

Антиномія понять “форма” та “зміст” “значення” та “смысл”, “сутність” та “явище”. Залежність специфіки форми та змісту від особливостей виду мистецтва. Безпосередній та опосередкований зміст. Інформаційність змісту. Типологія та класифікація інформації.

Функції форми твору. Структура форми. Форма як засіб репрезентації смислу твору. Час і простір у творі мистецтва, константність та варіантність їх сприйняття, статичність та динамічність. Функціональні та структурні параметри форми.

Філософсько-естетичні пошуки у визначенні змісту та смислу музичного твору.

Рекомендована література:

Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1994.

Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.

Берхин Н. Общие проблемы психологии искусства. – М., 1981.

Гройсман А. Психология. Личность. Творчество: Регуляция состояний. – М., 1992.

Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.

Семінар:

Типи співвідношення форми та змісту

1. Поняття “форма” та “зміст” у творі мистецтва.
2. Діалектика як тип мислення.
3. Проблеми класифікації інформаційного смислу твору мистецтва.
4. Підібрати приклади щодо підтвердження або заперечення катарсичної та сублимаційної теорії мистецтва.

Рекомендована література:

Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1994.

Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.

Берхин Н. Общие проблемы психологии искусства. – М., 1981.

Гройсман А. Психология. Личность. Творчество: Регуляция состояний. – М., 1992.

Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.

Тема 3. Психологічний аспект діалектики форми та змісту.

Діалектика як специфічна форма взаємозв'язку явищ дійсності. Історія філософсько-естетичних та мистецтвознавчих концепцій щодо взаємовпливу форми та змісту.

Формування психологічної концепції у дослідженні можливостей впливу форми на зміст. Розуміння “позатекстового змісту” – осягнення смислу твору. Поняття “смісл” та його типологія. Актуалізація катарсичної та сублимаційної теорій мистецтва.

Рекомендована література:

- Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1994.
- Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.
- Берхин Н. Общие проблемы психологии искусства. – М., 1981.
- Гройсман А. Психология. Личность. Творчество: Регуляция состояний. – М., 1992.
- Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.

Тема 4. Методи, напрямки та параметри “психологічного” аналізу твору мистецтва.

Напрямки аналізу: а) від структурного – до функціонального; б) від предметно-логічного – до семантичного.

Орієнтації аналізу: а) культура як втілення психологічного світу суб'єкта; б) особистість – як певна культура.

Методи – каузальний та детермінаційний. Мистецтвознавчі методи аналізу.

Методологічні підходи: історичний, культурологічний, біографічний тощо.

Параметри: предметно-логічний, когнітивно-діалогічний, особистісно-психологічний.

Рівні аналізу: об'єктивний, суб'єктивний, об'єктивно-суб'єктивний.

Рекомендована література:

Авдеев В. Влияние музыкального произведения и его интерпретации на компоненты музыкального восприятия: Автореферат дис. ... канд. психол. наук. - М., 1982.

Альманах музыкальной психологии / Сост. Старчеус М. – М., 1994, 1995.

Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.

Готсдинер А. Музыкальная психология. – М., 1993.

Драганчук В. Музика як фактор психокорегування: історичний, теоретичний і практичний аспекти: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2003.

Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.

Семінар:

Методи, напрямки та параметри “психологічного” аналізу твору мистецтва

1. Напрямки “психологічного” аналізу музичного твору.
2. Орієнтації “психологічного” аналізу музичного твору.
3. Методи “психологічного” аналізу музичного твору.
4. Методологічні підходи “психологічного” аналізу музичного твору.
5. Параметри “психологічного” аналізу музичного твору.
6. Рівні “психологічного” аналізу музичного твору.

Рекомендована література:

Авдеев В. Влияние музыкального произведения и его интерпретации на компоненты музыкального восприятия: Автореферат дис. ... канд. психол. наук. - М., 1982.

Альманах музыкальной психологии / Сост. Старчеус М. – М., 1994, 1995.

Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.

Готсдинер А. Музыкальная психология. – М., 1993.

Драганчук В. Музика як фактор психокорегування: історичний, теоретичний і практичний аспекти: Дис . . . канд.. мистецтвознавства. – К., 2003.

Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.

Тема 5. Психологія творчості.

Проблеми типологізації творчості. Концептуальні підходи до диференціації визначення творчості (творчість як феномен). Творчість як особлива форма художньо-культурної діяльності. Специфіка психологічного аспекту її дослідження: призначення Людини. “Трагедійний парадокс” творчості, психічна потреба, самоусвідомлення, об’єктивізація можливостей тощо.

Особистісно-суб’єктивний та процесуально-об’єктивний аспекти аналізу творчого феномену. Механізми творчого процесу. Функції творчості, її мета, завдання, проблемні ситуації, амбівалентність, діалогічність, питання ціннісно-оціночних відносин тощо.

Рекомендована література:

Карпенко Н.А. Психологія творчості навчальний посібник/ Н.А.Карпенко.- Львів, 2016.-156с.

Яланська С.П. Психологія творчості: навчальний посібник/С.П. Яланська.- Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014.- 180с.

Тема 6. Психологія сприйняття.

Структура сприйняття твору мистецтва. Типи сприйняття. Діалогічність та співтворчість. Механізми художнього сприйняття. Творчий аспект сприйняття.

Проблеми адекватності та константності сприйняття.

Методологія визначення “міри естетичної насолоди” у процесі художнього сприйняття.

Рекомендована література:

Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М., 1974.

Бернштейн Н. Мир звуков как объект восприятия и мысли. – М., 1996.

Борев Ю. Эстетика. – М., 1969

Восприятие музыки /ред. – сост. В. Максимов. – М., 1980.

Семінар:

Психологія сприйняття.

1. Феномен сприйняття та його структура.
2. Типологія сприйняття.
3. Сприйняття та творчість.
4. Сприйняття та рефлексія.

Рекомендована література:

Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М., 1974.

Бернштейн Н. Мир звуков как объект восприятия и мысли. – М., 1996.

Борев Ю. Эстетика. – М., 1969

Восприятие музыки /ред. – сост. В. Максимов. – М., 1980

Тема 7. Психологія інтерпретування.

Поняття “інтерпретація”: проблеми визначення. Тлумачення цього поняття у різних сферах науки, мистецтва та культури. Інтерпретація як результат особливої духовної діяльності – психологічний підхід.

Інтерпретування як специфічна форма творчої діяльності та як процес об'єктивізації індивідуального уявлення про твір мистецтва. Структура інтерпретування. Типи інтерпретацій.

“Смисл” і “значення” у мистецтві; специфіка знаково-семантичних одиниць та структурних комплексів.

Варіантність інтерпретацій. Поняття “варіативний потенціал музичного твору” та методика його аналізу. Значення цієї методики для особистісного діалогу із твором мистецтва.

Рекомендована література:

Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності.: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2005.

Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2000.

Котляревская Е. Вариативный потенциал музыкального произведения: культурологический аспект интерпретирования. – К., 1997.

Загальне завдання

Опрацювання рекомендованої літератури:

1. Авдеев В. Влияние музыкального произведения и его интерпретации на компоненты музыкального восприятия: Автореферат дис. ... канд. психол. наук. - М., 1982.
2. Альманах музыкальной психологии / Сост. Старчеус М. – М., 1994, 1995.
3. Амосова А. Парадоксальный мир искусства // Эстетические очерки. Избр. – М., 1980. – С. 172-191.
4. Античная музыкальная эстетика / вст. оч. и собр. текстов проф. А. Ф. Лосева – М., 1969.

5. Арістова І. Проблема втілення екстатичного стану в музиці (на прикладі творів К. Дебюссі, О. Скрябіна та Ч. Айвза): Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2005.
6. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М., 1974.
7. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1994.
8. Асмус В. Немецкая эстетика XVIII века. – М., 1972.
9. Басин Е. Семантическая философия искусства. – М., 1972.
10. Басин Е. Психология художественного творчества (Личностный подход). – М., 1985.
11. Безклубенко С. Природа искусства. – М., 1982.
12. Бернштейн Н. Мир звуков как объект восприятия и мысли. – М., 1996.
13. Берхин Н. Общие проблемы психологии искусства. – М., 1981.
14. Бессознательное. Природа, функции, методы исследования. Т. 2. – Тбилиси, 1978.
15. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності.: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2005.
16. Богоявленская Д. Интеллектуальная активность и проблема творчества. – Ростов н\Д., 1983.
17. Бонфельд М. Музыка как речь и как мышление. – М., 1993.
18. Борев Ю. Эстетика. – М., 1969.
19. Борисенко М. Жанр транскрипції в системі індивідуального композиторського стилю: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – Харків, 2005.
20. Вахранёв Ю. Исполнение музыки (поэтика). – Харьков, 1994.
21. Власенко І. Фортепіанний стиль М. Равеля: композиторський текст і виконавська інтерпретація: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2002.
22. Волков С. Система мистецької освіти в культурі України 90-х років ХХ століття: традиції, реформи, перспективи: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2003.
23. Восприятие музыки /ред. – сост. В. Максимов. – М., 1980.

24. Вундт В. Основы искусства: извлечения из 3 тома. – СПб, 1910.
25. Выготский Л. Психология искусства. – М., 1987.
26. Ганслик Э О музыкально-прекрасном. Опыт проверки музыкальной эстетики. - М., 1895.
27. Гармель О. Феномен “чужого” тексту в сучасній музиці. Аспект неоміфологічних інтенцій художнього мислення: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2005.
28. Готсдинер А. Музыкальная психология. – М., 1993.
29. Гройсман А. Психология. Личность. Творчество: Регуляция состояний. – М., 1992.
30. Громов Е. Художественное творчество. – М., 1970.
31. Гутерман В. Возвращение к творческой жизни. – Екатеринбург, 1994.
32. Дедусенко Ж. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2002.
33. Драганчук В. Музыка як фактор психокорегування: історичний, теоретичний і практичний аспекти: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2003.
34. Драч І. Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на матеріалі творчості В. С. Губаренка): Дис. ... доктора мистецтвознавства. – К., 2005.
35. Ермаш Г. Искусство как мышление. – М., 1982.
36. Ермаш Г. Искусства как творчество. – М., 1972.
37. Ермаш Г. Творческая природа искусства. – М., 1977.
38. Зеленіна Н. Підтекст музичного твору: формування і функціонування: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2004.
39. Искусство и творческая деятельность. – К., 1979.
40. Искусствознание и психология художественного творчества. – М., 1988.

41. Ігнатенко І. Автодескриптивний текст у музиці та метод його дослідження у творчості І.С. Баха: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2003.
42. Кадцын Л. Музыкальное искусство и творчество слушателя: учебное пособие для вызов. – М., 1990.
43. Карвасарский Б. Психотерапия. – М., 1985.
44. Касьяненко Л. Виконавська інтерпретація фактури прелюдій Ф. Шопена: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2001.
45. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2000.
46. Книга по эстетике для музыкантов. – М.-София., 1983.
47. Коган М. Морфология искусства. – Л., 1972.
48. Козлов Н. Философские сказки: Для обдумывающих жизнь, или Весёлая книга о свободе и нравственности. Изд. 2-е. – М., 1995.
49. Корлякова С. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998.
50. Костюк А. Восприятие мелодии. – К., 1986.
51. Котляревская Е. Вариативный потенциал музыкального произведения: культурологический аспект интерпретирования. – К., 1997.
52. Кривцун О. Эстетика. – М., 1998.
53. Крутецкий В. Психология. – М., 1986.
54. Леонтьев Д. Введение в психологию искусства. – М., 1958.
55. Лук А. Мышление и творчество. – М., 1976.
56. Мамаев С. Структурування та формалізація даних наукового опису об'єкту художньої культури: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2002.
57. Милтс А. Гармония и дисгармония личности. Философско-эстетический очерк. Изд. 2. – М., 1990.
58. Морева Є Музичний твір як вид дискурсивної практики: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2005.

- 59.Музична естетика західноєвропейського середньовіччя / уп. текстів і вст. ст. В. Шестакова. – К., 1976.
60. Музыкальное искусство и наука. Вып. 2. – М., 1973.
61. Музыкальное искусство и формирование нового человека. – К., 1982.
- 62.Музыкальная психология: Хрестоматия. – М., 1992
63. Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и возрождения. – М., 1966.
64. Ніколаєвська Ю. Символ дзеркала в музиці: від метафори до метафізики образу: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2004.
65. Овчиннікова А. Виразальні засоби мовного дискурсу у мета художньому контексті: Дис. ... доктора мистецтвознавства. – К., 2002.
66. Опанасик О. Структурна феноменологія і типологія форм художнього образу: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2005.
67. Петрушин В. Музыкальная психология. – М., 1994.
68. Пономарёв Я. Психология творчества. – М., 1976.
- 69.Проблемы музыкального мышления /Сб. ст. под ред.. М. Барановского. – М., 1974.
70. Процессы музыкального творчества. Сб. научн. тр. – М., 1994.
71. Психология процессов художественного творчества. – Л., 1980.
72. Психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная. – М., 1990.
73. Раппопорт С. Искусство эмоции. – М., 1972.
74. Раппопорт С. От художника к зрителю. Как построено и как функционирует произведение искусства. – М., 1978.
- 75.Раппопорт С. Природа искусства и специфика музыки // Эстетические очерки. Вып. 4. – М., 1977.
76. Раппопорт С. Художественное представление и художественный образ // Эстетические очерки. Вып. 3. – М., 1973.

77. Рікман К. Ладо інтонаційна ситуаційність в музиці сучасних українських композиторів: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2003.
78. Самойленко О. Діалог як музично-культурологічний феномен: методологічні аспекти сучасного музикознавства: Дис. ... доктора мистецтвознавства. – К., 2003.
79. Северинова М. Художньо-світоглядні традиції у творчості українських композиторів 80-90-х років ХХ ст.: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2002.
80. Селезнева Н. Професіоналізм хормейстера. Психологічний та культурно-історичний аспекти: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – Одеса, 2004.
81. Сидорова О. Музичні інтерпретації драми Г. Ібсена “Пер Гюнт”: проблемі втілення художньої концепції людини: Дис. ... канд.. мистецтвознавства. – К., 2003.
82. Симонов В. Социальная психология искусства. – Л., 1988.
83. Слободяник А. Психотерапия, внушение, гипноз. – К., 1983.
84. Содружество наук и тайны творчества / под ред. Б. Мейлаха. – М., 1968.
85. Самохин В. Эстетическое восприятие: Вопросы методологии и критики. – М., 1985.
86. Содружество наук и тайны творчества / ред.. Б. Мейлаха. – М., 1968.
87. Стронько Б. Статус буттєвого часу в музиці: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2003.
88. Творческий процесс и художественное восприятие. – Л., 1978.
89. Ткемаладзе Вопросы эстетического познания. – Тбилиси., 1982.
90. Харалампіду Л. Музична освіта у сучасній Греції: історія, проблеми, перспективи: Дис. ... канд. мистецтвознавства. – К., 2001.
91. Художественное творчество: Вопросы комплексного изучения. – Л., 1986.

- 92.Чередниченко Т. Тенденции современной западной музыкальной эстетики. – М., 1989.
- 93.Шестков В. От этоса к аффекту. – М., 1975.
94. Юнг К. Архетип и символ. – СПб., 1991.
95. Яценко Т. Психологічні основи групової психокорекції. – К., 1996.
- 96.Яценко Т. Психологические основы активной социально-психологической подготовки будущего педагога к общению с учащимися: Дис. ... д-ра психол. наук. – К., 1989